

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel.: 8 706 64 845,
el. p. kanc@eimin.lt, <http://eimin.lrv.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188621919

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2022-03- Nr. (9.2-21)-3
Į 2022-02-17 Nr. (1.20Mr) 2T-218

DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DERINIMO

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija pagal kompetenciją išnagrinėjusi pateiktus derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 666 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo“ projektą (toliau – Nutarimo projektas) ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo „Dėl Rekomendacijų dėl baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose atlygintinų advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų maksimalaus dydžio patvirtinimo“ projektą (toliau – Įsakymo projektas) teikia šias pastabas ir pasiūlymus:

1) Nutarimo projekte siūlomas decentralizuotas lėšų administravimo ir išmokėjimo modelis. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų atlyginimo, ir atstovavimo valstybei bei Vyriausybei įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos valstybės biudžete kasmet numatomi asignavimai žalai, atsiradusiai dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, teisėjo ar teismo neteisėtų veiksmų (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnis), taip pat dėl kitų valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (aktų) (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnis), atlyginti, išskyrus šio straipsnio 7 ir 8 dalyse numatytus atvejus. Šių asignavimų valdytojas yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

Kadangi praktikoje, asmenį išteisinus, turtinę žalą iš dalies sudaro patirtos bylinėjimosi išlaidos, kurios priteisiamos iš Lietuvos valstybės, o ne iš konkrečios valstybės institucijos, teikiamais teisės aktų projektais sukuriamą situaciją, kai asmuo dėl teismo sprendimo vykdymo faktiškai turės galimybę kreiptis tiek į Teisingumo ministeriją, tiek į instituciją, iš kurios priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, o nesant vieningos sistemos, bus sudėtinga užkirsti kelią piktnaudžiavimui ir užtikrinti aiškų bei racionalų valstybės lėšų panaudojimą.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas nuostatas ir įvertinus Lietuvos Respublikos Seimo Teisės departamento 2021 m. spalio 27 d. išvados Nr. XIVP-1002 „Dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“ pastabas, siūlome apsvarstyti galimybę spręsti klausimą ne tik dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo iš valstybės atvejų praplėtimo, bet ir dėl valstybės pasirenkamo modelio pakeitimo (šiuo metu dėl žalos atlyginimo – centralizuotas, nes turėtų būti kreipiamasi į Teisingumo ministeriją, o dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo – decentralizuotas, nes turėtų būti kreipiamasi į instituciją, atstovavusią valstybei baudžiamojoje ar administracinio nusižengimo byloje). Manytina, kad būtų racionalu ir tikslinga nustatyti tokį reguliavimą, asmenys tiek dėl žalos atlyginimo, tiek dėl išlaidų atlyginimo, kreiptųsi į vieną tą pačią valstybės instituciją – Teisingumo ministeriją, kuri ir planuotų reikalingus asignavimus.

2) Nutarimo projekto 2.4 papunktyje valstybės ir savivaldybės institucijoms, įstaigoms ir kitiems subjektams, atlyginusiems atstovavimo išlaidas, įtvirtinama pareiga patikrinti, ar pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą ar kitus jų veiklą reglamentuojančius specialiuosius teisės aktus, nėra pagrindo regresio teisei įgyvendinti, o esant tokiam pagrindui – vykdyti regresą. Įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybė, atlyginusi dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuratūros ar teismo pareigūno, teisėjo tyčinių veiksmų (aktų) atsiradusią žalą, įgyja regresio (atgręžtinio reikalavimo) teisę, kurią įgyvendindama privalo teismo tvarka išieškoti iš šių asmenų tiek, kiek ji sumokėjo žalos atlyginimo. Pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies nuostatas turtinė žala, be kita ko, apima ir turėtas išlaidas, t. y. atstovavimo išlaidas.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiga patikrinti, ar nėra pagrindo regresio teisei įgyvendinti, o esant tokiam pagrindui – vykdyti regresą, įtvirtinta Įstatyme, abejotina, ar tikslinga kartoti analogišką pareigą Nutarimo projekte.

3) Nutarimo projektu tvirtinamo Prašymų atlyginti advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose išlaidas nagrinėjimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašo projektas) 6.1 papunktyje nurodyta, kad kartu su prašymu asmuo turi pateikti įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo asmuo išteisintas baudžiamojoje byloje (toliau – teismo sprendimas), ar sprendimo, kuriuo nutraukta administracinio nusižengimo teiseną, kuriuose nurodytas asmeniui atlygintinų išlaidų dydis, kopija.

Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 12 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą, pateikti informaciją iš asmens turėtų būti prašoma teisėtai ir motyvuotai ir tik tokią, kurios viešojo administravimo institucija pati neturi arba negali jos gauti. Valstybės ar savivaldybių institucija, įstaiga ar kitas subjektas dalyvaudami baudžiamosios ar administracinio nusižengimo bylos nagrinėjime turėtų disponuoti teismų sprendimais ir žinoti, kada jie įsiteisėja, todėl, manytina, kad minėta Aprašo projekto norma sukuria papildoma administracinę naštą asmenims, siekiantiems bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

4) Įsakymo projekto preambulėje teisiniu pagrindu nurodomi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio 3 dalis bei Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 666 straipsnio 2 dalis, tačiau susipažinus su minėtų kodeksų pakeitimo projektais pastebėtina, kad jose nėra pavedimų įstatymo įgyvendinamuoju teisės aktu nustatyti baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose atlygintinų advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų maksimalius dydžius. Įsakymo projektu nustatomi baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose atlygintinų advokato ar advokato padėjėjo suteiktų teisinių paslaugų, kitaip tariant atlygintinų paslaugų, maksimalūs dydžiai, t. y. apribojamos asmenų teisės atlyginti advokatams ar advokatų padėjėjams už teikiamas paslaugas bei pastariesiems gauti atlyginimą už suteiktas paslaugas. Pagal konstitucinę jurisprudenciją galimybė asmenų teisių ribojimams nustatyti turėtų būti įtvirtinta įstatyminio lygmens, o ne poįstatyminio lygmens teisės akte (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. gruodžio 12 d., 2021 m. rugsėjo 28 d. nutarimai ir kt.). Atsižvelgiant į tai, manytina, kad Įsakymo projektas neturi teisinio pagrindo ir galimai pažeidžia konstitucinį asmens teisių ir laisvių ribojimo principą.

Juliana Ostrouch-Brazdauskienė, tel. 865889095, el.p. Juliana.Ostrouch-Brazdauskiene@eimin.lt
Julija Levinienė, tel. 867543343, el.p. Julija.Leviniene@eimin.lt